

lyukak, gödrök), a téren álló 14–15. századi bódét, a 16. században épített, 16. századi forrásokban emlegetett pincét (az ún. török börtönt). A leletanyagban a feltöltési rétegek edénytöredékein és vashulladékán kívül az import kerámiát, ólomplombákat, pénzeket érdemes megemlíteni.

Az ásatáson részt vett: M. Egry Ildikó, munkatárs: Szőnyi Eszter

TOMKA PÉTER

90. Gyula, 9. sz. lh., Kálvária

(Békés megye) **Sza**

A 44. számú főközlekedési út Gyulát elkerülő szakaszának nyomvonalán elhelyezkedő lelőhelyen folytattunk ásatást, 1998 nyarán. A nyomvonal területére a lelőhelynek csupán egy kis szakasza, az északkeleti vége esett, ahol kb. 2000 m²-t tártunk fel. Az egyébként alacsonyan fekvő területen a magasan álló talajvíz akadályozta a gépi munkát, a gépek elakadtak a hatalmas sárban, később egy II. világháborús aknavető gránát megtalálása hátráltatta a feltárást. A lelőhelyen csupán 4 gödröt és 3 árkot találtunk, a terület keleti részén. A objektumokat a már említett, magasan álló talajvíz miatt nem lehetett teljesen kibontani. A gödrök szabályos, kerek alakúak voltak, az árkok igen sekélyek. A feltárt objektumokból régészeti leletanyag nem került elő, így azok korát megállapítani nem tudtuk. A területen szórványos szarmata kori kerámiát gyűjtöttünk a gépi humuszolás során, amely esetleg támpontot adhat a lelőhely keltezéséhez.

LISKA ANDRÁS

91. Gyula, 37. sz. lh., Kálvária keleti vége

(Békés megye) **Sza**

A 44. számú főközlekedésű út Gyulát elkerülő szakaszának nyomvonalán elhelyezkedő lelőhelyen feltárást folytattunk 1998. július 27. és 1998. augusztus 19. között. A lelőhely az elkerülő út már elkészült első szakaszának Kétegyházi úti kereszteződésétől nyugatra helyezkedik el, egy kisebb földhátan. A feltárt terület nagysága kb. 1500 m² volt. A feltárt terület a lelőhely közepén helyezkedett el, már a felszíni gyűjtés alkalmával is nagy mennyiségű szarmata kori kerámiára bukkantunk, ami egy szarmata kori településre utalt. Összesen 17 objektumot tártunk fel, közülük 13 tárló-, illetve hulladékgyöngy volt. Egy feltételezhetően kultikus céllal ásott gödör, valamint három, félig földbe mélyített ház is napvilágra került. A feltárt objektumok mind a szarmata korból származnak.

A változatos méretű és formájú gödrök nagyobb részét eredetileg agyagbányászásra használták. A tárlógyöngyök szabályos, kerek, lefelé szélesedő formájúak

voltak. Betöltésük sötétebb színű volt, gyér leletanyaggal. Az egyetlen, feltehetőleg kultikus céllal ásott, téglalap alakú gödörben egy szarvasmarha és egy ló koponyáját és néhány borda, illetve lapockacsontját találtuk. A gödör betöltése az altalajhoz nagyon hasonló színű volt. A félig földbe mélyített lakóházak egymás mellett helyezkedtek el. Tetőszerkezetük tartóoszlopainak gödreit megtaláltuk, ám sem tűzhely, sem padló nyomát nem leltük. A feltárt leletanyag legnagyobb része kerámia, a szarmata kor második feléből származik, néhány jellegzetes 4. századi darab jól keltezi a teljes anyagot. Egy terra sigillata töredék is előkeült az egyik gödörből.

LISKA ANDRÁS

92. Gyula, 38. sz. lh., Sátorhegy keleti vége

(Békés megye) **Sza; Á**

A 44. számú főközlekedési út Gyulát elkerülő szakaszának nyomvonalán elhelyezkedő lelőhelyen folytattunk ásatást 1998 nyarán. Kb. 7500 m² területen egy szarmata kori és egy Árpád-kori település maradványait tártuk fel. Összesen 33 régészeti objektumra bukkantunk, ezek közül egy sír, négy félig földbe ásott ház, egy külső kemence, huszonegy gödör, és öt árok volt. Az egyetlen sír, a félig földbe ásott házak, az árkok, valamint gödrök nagyobb része szarmata kori volt, a külső kemence és néhány gödör, amelyek a lelőhely nyugati részén helyezkedtek el, az Árpád-korba sorolhatók.

A szarmata kori házak téglalap alakúak voltak, tűzhely és égetett padló nyomát nem találtuk. A tetőszerkezetet tartó oszlopok két esetben a ház megásott gödrén kívül helyezkedtek el. A korszakhoz tartozó gödrök változatos méretűek és formájúak voltak. Megállapítható, hogy az eredetileg agyagbányászásra használt gödröket később a település hulladékával töltötték fel. A lelőhely K-i részén, egy több párhuzamos árokból álló árokrendszert találtunk. A település objektumaiból napvilágra került leletanyag főleg kerámiából áll, néhány látványos, besimított díszű töredék is előkerült. A kerámia alapján a települést a 3–4. században lakták. A szarmata kori településen kívül, magányosan eltemetett egyén mellett mellékleteket nem találtunk, a sír formája, és a jellegzetes dél-északi tájolás a szarmata kori keltezését valószínűsíti.

Az Árpád-kori objektumokat egy viszonylag zárt tömbben, az egykori szarmata kori település területén tártuk fel. A néhány gödör szabályos, kerek alakú volt, ám ezek a lelőhelynek a legalacsonyabban fekvő részén kerültek elő, így azokat a magasan álló talajvíz miatt teljesen feltárni nem tudtuk. Az egyik legérdekesebb régészeti objektum a szinte teljes épségben megmaradt, Árpád-kori külső kemence volt. A földbe

vájt kemence kitapasztott boltozatának csak a legfelső része szakadt be, oldalai, és kerámiával kirakott sütőfelülete épen maradt. A kemencének két nyílást építettek, az egyik a tüzelőnyílás, a másik, vele átellenben egy kisebb szellőzőnyílás.

LISKA ANDRÁS

93. Gyula, 56. sz. lh., Siórét, Makkosi vízfolyás IV.

(Békés megye) *LT; Sza; A ?; Á*

1998. március 23. és április 38. között, a Gyula 56. számú lelőhelyen, amelynek a feltárását még 1997-ben kezdtük meg, újabb 10000 m² felületen végeztünk ásatást. Összesen 75 objektum és 4 sír került napvilágra, amelyek egy vaskori, egy szarmata kori és egy Árpád-kori településhez tartoztak. Egy gödörből feltehetőleg 9. századi edénytöredékek kerültek elő.

A feltárt két vaskori ház szabályos, téglalap alakú volt, betöltésükből bronzfibula töredékei és grafitos soványítású kerámia került napvilágra. A gödrök egy részét szabályos, kerek tárlógödörként határozhatjuk meg, a másik részüket agyagbányászásra használták. A vaskori településhez tartozott két nagyobb méretű, kerek, függőleges oldalú kút is, amelyeket a magasan álló talajvíz miatt nem tudtunk teljesen kibontani.

A lelőhelyről a leggazdagabb leletanyag a szarmata kori objektumokból került elő. A változatos formájú, agyagbányászásra használt gödröket még a település megléte idején hulladékkal töltötték fel, amelyek feltárása során nagy mennyiségű, 3–4. századi kerámia került felszínre. Az egyik ilyen gödörben egy reliefszerű, emberábrázolásos terra sigillata töredékre lelünk. A feltárás során előkerült három szarmata kori sír közül az egyik körárkos volt. A sírt kirabolták, csupán egy bronzfibulát találtunk a csontok mellett. Az egyetlen bolygatatlan sírban egy nő csontvázát találtuk. A temetéskor bronzfibulákkal, gyöngyökkel ékesítették, ruhájának alját pasztagyöngyök százaival sűrűn kihímézték.

Az Árpád-kori település emlékeit a lelőhely nyugati részén találtuk meg. Két szabályos, megközelítőleg négyzet alakú, félig földbe mélyített házat tártunk fel, amelyekbe tűzhelyet építettek. Két külső kemencét is találtunk, mindkettő sütőfelületét edénytöredékekkel kirakták, majd vastagon letapasztották. A korszakhoz tartozó gödrök általában kerek, vagy ovális, egyenes oldalú tárlógödrök, vagy szabálytalan, agyagbányászásra használt gödrök voltak. A leletanyagban a jellegzetes csillámos soványítású, bekarcolt csigavonalas, vagy párhuzamos vonalkötelekkel díszített kerámia a meghatározó. Az Árpád-kori objektumok közelében találtuk az egyetlen olyan gödröt amelynek leletanyaga részben hasonlított az Árpád-kori kerámiára, ám né-

hány darab határozottan 9. századi edénytöredéket is magában foglalt. Keltezése bizonytalan a gödör elhelyezkedése és a körülötte talált nagy mennyiségű Árpád-kori kerámia miatt.

LISKA ANDRÁS

94. Gyula, 389. sz. lh.

(Békés megye) *Ó; Sza*

1998. március 4-én megkeresett bennünket a Gyulát elkerülő autótűz ásatásán Mengyán János, gyulai lakos avval, hogy évtizedek óta őriz egy kis mécses alakú edénykét, amelyet még az édesapja talált a tanyájuk egyik melléképületének építése idején, s amit most át is adott a múzeumnak. A melléképület 1947 körül épült, azóta földmunkát nem végeztek a környezetében. A tanya környékén a szántott területet bejárva főleg szarmata kori, és néhány őskori edénytöredékeket gyűjtöttünk. A lelőhely azonosítható a gyulai MRT terepbejáráson talált Gyula 389. számú lelőhellyel.

Az edényke leírása: Kis méretű, kézzel formált, kétosztatú tálka. Szerves anyaggal soványított agyagból gyúrt, körte alakú, aszimmetrikus edény. Az egyik része nagyobb, a másik kisebb, a kettőt egy függőleges fal választja el. Pereme lekerekített, szabálytalan, az alja felé kissé szűkülő. Sárgászöld színű, törésfelületén fekete. Pereme több helyen csorbult. Feltehetőleg őskori.

LISKA ANDRÁS

95. Gyula, Remete, Baranyai-tanya (601. lh.)

(Békés megye) *R*

1998. március 9–30. között folytattuk a már elkezdett munkát, árvízvédelmi töltés építését megelőző leletmentés keretében.

A tavaly feltárt 24 rézkori (tiszapolgári kultúra), valamint újkori objektum mellé újabb 12 tiszapolgári kultúrába sorolható, valamint további újkori és bizonytalan korú objektumot és egy újkori árokrendszert találtunk. Így összességében 37 objektumot tártunk fel a területen, melyek szórt szerkezetű kora rézkori telep- re illetve újkori tanyára utalnak.

GYUCHA ATTILA – MEDGYESI PÁL

96. Gyula, Remete, Digó-gödör (487. lh.)

(Békés megye) *Á*

1998. március 25-én kezdtük el a munkát ezen a lelőhelyen. A leletmentő ásatásra a Kisdelta víztározó gátjának megépítése miatt került sor. A költségeket a KÖVIZIG (Körös Vidéki Vízügyi Igazgatóság) fedezte. Az előzetes terepbejárás során itt Árpád-kori edénytöredékeket találtunk, s ezek alapján egy Árpád-kori településre számíthattunk már a munkák elején.